

VICIILE DE CONSIMȚĂMÂNT Sanțiunea și remediile legale

TEORIE ȘI PRACTICĂ JUDICIARĂ

Tatiana-Mihaela Ciolan

BIBLIOTECA PRACTICĂ DE
DREPT CIVIL ȘI DREPT
PROCESUAL CIVIL

UJ

TATIANA-MIHAELA CIOLAN

VICIILE
DE CONSIMȚĂMÂNT
SANȚIUNEA
ȘI REMEDIILE LEGALE

TEORIE ȘI PRACTICĂ JUDICIARĂ

Universul Juridic
-2022-

1.1. Viciile de consimțământ în dreptul roman. Evoluția legislației în materie

Pornim de la dreptul roman în studiul nostru, întrucât, deși au existat opinii conform cărora ar fi fost necesară scoaterea dreptului roman din programa facultăților de drept, deoarece conține contradicții, reguli incoerente, soluții greșite sau care nu își mai găsesc rolul în realitatea societății noastre, considerăm, și doctrina susține această teză, că cel mai important avantaj pe care îl prezintă studiul dreptului roman este acela de a ajuta la înțelegerea legislației moderne.

În același timp, dreptul roman ne permite să avem o viziune extinsă asupra evoluției instituțiilor juridice¹.

În dreptul roman, consimțământul valabil exprimat presupunea dualitate, concordanță și seriozitate, astfel încât viciile de consimțământ erau eroarea, sub anumite forme, dolul și teama, iar eroarea în alte forme era considerată o cauză de neexistență a consimțământului, aceasta din urma împiedicând nașterea contractului.

Pe lângă eroare (*error*), drept cauză de neexistență a consimțământului, regăsim în dreptul roman neseriozitatea.

Neseriozitatea exista atunci când o parte nu își dădea acordul în mod serios, ci doar în glumă, pentru a se distra, motiv pentru care se considera că nu se putea realiza acordul de voință.

Eroarea reprezenta credința greșită pe care o parte o avea cu privire la un lucru sau la un fapt care pentru acea parte prezenta interes la încheierea contractului.

Eroarea putea fi:

Error essentialis, care înlătura în întregime consimțământul.

---

¹ I. M. Anghel, *Drept privat roman*, Universitatea Europeană „Drăgan”, Lugoj, 1996.

Error in negotio se referea la eroarea asupra naturii contractului încheiat. Această eroare era exclusă în contractele formale, întrucât acestea se încheiau în condiții solemne.

Error in persona se referea la eroarea asupra persoanei cu care se încheia contractul. Acest tip de eroare afecta existența consimțământului, dacă era un contract *intuitu personae*.

Error in corpore era eroarea care purta asupra obiectului contractului.

Error in substantia era eroarea asupra materiei lucrului sau sexului sclavului, dacă acestea erau caracterele esențiale ale lucrului.

Error in quantitate purta asupra câtomii obiectului contractului, de exemplu, dacă obiectul era o sumă de bani, eroarea asupra cuantumului sumei de bani împiedica formarea contractului.

Teama (metus), ca viciu de consimțământ, reprezenta consecința violenței morale, nu și a celei fizice. În cazul violenței fizice se considera că nu există consimțământ valabil încheiat și contractul nu este valid.

Un consimțământ afectat de teamă, adică de violență morală, deși viciat, se considera că este totuși un consimțământ, că are ca efect încheierea contractului. Cu timpul, pretorul i-a acordat părții al cărei consimțământ era afectat de teamă un *exceptio metus*, având posibilitatea să nu execute obligația și să paralizeze acțiunea celeilalte părți.

Dolul reprezenta manoperele viclene/dolosive utilizate de o persoană pentru a determina o altă persoană să încheie un act juridic civil, manopere în lipsa cărora partea nu ar fi încheiat acest act juridic.

Era sancționat *dolus malus*, nu și *dolus bonus*, fiind necesar ca manoperele viclene să provină de la parte, și nu de la o terță persoană.

Dolul era sancționat printr-o *actio de dolo*, aceasta fiind acordată numai „în cunoștință de cauză”, de exemplu, nu se acorda unei persoane din pătura de jos. Existau și excepții, în sensul că ea nu se acorda în cazul unei restituiri integrale.

Ca urmare a exercitării acestei *actio de dolo*, cel condamnat devenea infam.

Dacă consimțământul era viciat de teamă sau dol, nu se putea anula în mod direct contractul, întrucât nu existau acțiuni în anulare, ci anularea se producea în mod indirect, acordându-se o excepție.

În timp ce teama sau dolul putea fi invocat/ă numai de persoana care căzuse victima acestora, eroarea putea fi invocată de orice persoană.

Exista și instituția confirmării, dacă persoana care era victima violenței morale sau a dolului le acoperea, caz în care nu se mai punea în discuție nici valabilitatea contractului. În cazul erorii nu se aplica instituția confirmării.

Din studiul acestor reglementări observăm cât de importantă este cunoașterea lor pentru a înțelege reglementările din prezent, adaptate nevoilor sociale, Codul civil napoleonean din anul 1804 fiind alcătuit, în cea mai mare parte, din principii și reguli preluate din dreptul roman.

Acest aspect prezintă o reală importanță și pentru noi, întrucât acesta devine, după traducere și mici adaptări, Codul civil român de la 1866.

Aprofundarea dreptului roman a continuat și în epoca începutului evului mediu în Franța și Italia, dreptul roman inspirând multe dintre lucrările științifice din acea perioadă.

Odată cu Renașterea, vom observa o reînviere a dreptului roman, iar la finalul secolului al XIX-lea au fost descoperite unele documente extrem de importante, ca exemplu, Instituțiunile lui Gaius.

În ceea ce privește evoluția acestor instituții în țara noastră, în perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza, din dispoziția acestuia, a fost elaborat, printre altele, și Codul civil, fiind introduse norme și instituții juridice dintre cele mai evolute, nefiind îndeplinită profeția unora care susțineau că ele nu vor putea fi aplicate realității din România².

În materia dedicată acestui studiu prezintă o reală importanță împrejurarea că s-a consacrat, cu privire la formarea contractelor, principiul autonomiei de voință a părților, motiv pentru care consimțământul acestora trebuia să fie liber și neviciat. Se stabilea, de asemenea, că voința părților putea fi viciată prin eroare, dol sau violență.

În ceea ce privește aplicarea dispozițiilor Codului civil, după realizarea Marii Uniri, s-a constatat că în toate ramurile dreptului existau reglementări paralele. Pentru provinciile din vechea Românie s-a aplicat

---

² E. Cernea, E. Molcuț, *Istoria statului și dreptului românesc*, Casa de Editură și Presă „Șansa” SRL, București, 1998, p. 200.

Codul civil de la 1864, însă în Transilvania era în vigoare Codul civil austriac din anul 1911, completat cu unele cutume și chiar dispoziții ale legislației din Austria și Ungaria, motiv pentru care înlăturarea acestor paralelisme se impunea a fi făcută, întrucât ele frâneau consolidarea statului național unitar³.

Astfel, a fost extinsă legislația aplicabilă în vechea Românie pe teritoriul întregii țări și, pe de altă parte, au fost elaborate legi noi, unice, prin care au fost înlăturate reglementările anterioare. În dreptul civil totuși s-a menținut mai multă vreme reglementarea paralelă.

1.2. Condițiile încheierii valabile a unui act juridic

Încheierea valabilă a unui act juridic presupune îndeplinirea unor condiții, dintre care unele atrag, în caz de nerespectare, nulitatea absolută, iar altele, nulitatea relativă.

Art. 1.179 C. civ. prevede patru condiții esențiale pentru valabilitatea actului juridic civil: „capacitatea de a contracta, consimțământul părților, un obiect determinat și licit, o cauză licită și morală”, iar în cazul în care legea prevede o anumită formă pentru actul respectiv, va fi necesară respectarea acelei forme, sub sancțiunea prevăzută de acea normă.

Condițiile încheierii valabile a unui act juridic se referă la existența unor elemente esențiale, dar și la condițiile pe care fiecare dintre elementele esențiale este necesar să le îndeplinească pentru încheierea valabilă a actului juridic civil.

Atenție, nu vom confunda condițiile încheierii valabile a unui act juridic civil cu elementele raportului juridic civil și nici cu modalitățile actului juridic.

În aceeași ordine de idei, sesizăm o chestiune care a născut adevărate controverse și discuții aprinse în dreptul francez și care a fost calificată ca inutilă de unii autori, însă, pe lângă relevanța teoretică, prezintă un real interes practic. Ne referim la diferența dintre condițiile de existență și condițiile de valabilitate a actului juridic civil.

---

³ *Idem*, p. 201.